ASOS JOURNAL

The Journal of Academic Social Science

Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, Yıl: 9, Sayı: 120, Eylül 2021, s. 280-291

ISSN: 2148-2489 Doi Number: <http://dx.doi.org/10.29228/ASOS.52123>

Yayın Geliş Tarihi / Article Arrival Date
17.07.2021

Yayınlanma Tarihi / The Publication Date
29.09.2021

Öğr. Gör. Seda DİLAY

Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Plastik Sanatlar
sdilay@kmu.edu.tr

GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE SANAT VE EĞİTİM ANLAYIŞLARININ İLİŞKİSEL BOYUTTA İRDELENMESİ

Öz

İnsanlık tarihiyle aynı geçmişe sahip olan sanat; genel olarak bireylerin duygu ve düşüncelerinin estetik yollarla dışavurumu olarak tanımlanmaktadır. Sanatsal ifade yolları ilk ortaya çıkışından günümüze kadar insanoğlunun günlük hayatını kolaylaştırmak ve anlamlı kılmak için kullandığı en temel yollardan olduğu söylenebilir. Ayrıca sanat günümüz disiplinler arası bilimsel ve teknolojik gelişmelerle günlük yaşamın içinde vazgeçilemez bir yere sahiptir. Özgür düşünce ve karar verme yeteneği geliştiren sanat, duysal ve etik bir eğitim biçimi, iletişim yolu ve öğrenme yöntemidir. İnsanlar hayal gücü, duygu ve düşüncelerini ifade etme imkânını, sanat eğitiminin fırsat verdiği yöntemlerle bulmaktadır. Önemli bir boyutta rol oynayan sanat eğitimi, diğer tüm disiplinlerdeki verilen eğitimlerde de sanatsal yöntemlerin önemini beraberinde getirmektedir. Her toplumun kendine özgü kültürü, inançları, yaşama biçimleri olması sebebiyle kültürel farklılıklar, sanat eğitimin ve eğitimde sanatın etkisini göstermektedir. Sanat eğitimi gerekli kılan etkenlerin başında sosyal yapı, toplumsal ve kültürel özellikler gelmektedir. Tüm bu özelliklerin edinilmesinde de eğitimde sanatsal yöntemler izlenmesi sürece fayda sağlayacaktır. Bu çalışmada, sanat eğitiminin gücü ve sanatın öncülüğündeki bireysel ve toplumsal gelişmeler ele alınarak, genel sanat eğitimi çerçevesinde görsel sanat eğitiminin gerekliliği ve genel eğitim sistemleinde sanatsal teknik ve malzemelerin kullanılmasının sağlayacağı yararlar hakkında farkındalık oluşturulması amaçlanmıştır.

Anahtar kelimeler: Sanat, eğitim, kültür, iletişim.

THE RELATIONSHIP OF ART AND EDUCATIONAL APPROACHES FROM PAST TO PRESENT DIMENSIONAL EXAMINATION

Abstract

Art, which has the same history as the history of humanity; It is generally defined as the expression of the emotions and thoughts of individuals through aesthetic means. Artistic ways of expression can be said to be one of the most basic ways that human beings use to make their daily life easier and meaningful since their first emergence. In addition, art has an indispensable place in daily life with interdisciplinary scientific and technological developments. Art, which develops the ability to think freely and make decisions, is a sensory and ethical form of education, communication and learning method. People find the opportunity to express their imagination, feelings and thoughts with the methods provided by art education. Art education, which plays an important role in education, brings the importance of artistic methods in education in all other disciplines. Because each society has its own culture, beliefs and lifestyles, cultural differences show the effect of art education and art in education. Social structure, social and cultural characteristics are at the forefront of the factors that make art education necessary. In the acquisition of all these features, it will be beneficial to follow artistic methods in education. In this study, it is aimed to raise awareness about the necessity of visual art education within the framework of general art education and the benefits of using artistic techniques and materials in general education systems by considering the power of art education and individual and social developments under the leadership of art.

Keywords: Art, education, culture, communication.

GİRİŞ

Doğduğu andan itibaren tüm dış faktörlere bağlı bir öğrenme sürecine dahil olan insan, hayatın her aşamasında bu yeteneğini geliştirerek sürdürmüştür. Öğrenme ve öğretme, zaman içerisinde gelişerek, sistematik bir evrilmeye birlikte eğitim kavramının oluşmasına zemin hazırlamıştır. Platon'un insanın kendi yaşantısı yoluyla gönüllü değişiklik meydana getirme süreci olarak tanımladığı eğitim, bireyin davranışlarındaki bilinçli değişiklik girişimleri olarak tanımlanmaktadır. Eğitimin insan hayatının her aşamasında gerçekleşebildiği düşünüldüğünde, sanat eğitiminin de sürekliliği ve sınırsızlığı söz konusudur.

Sanat eğitiminin eğitim kurumlarında ve akademik boyutun ötesinde, gelişmenin devamlılığı açısından günümüz çağdaş yaklaşımlarda farklı platformlarda da sanatsal beslenme mümkün olabilmektedir. Aynı şekilde sanatsal yöntemlerle eğitim anlayışı da, çeşitli disiplinlerin birlikte hareket etmesini gerektiren bir yaklaşım olarak görülmektedir. Herbert Read'in sanat yoluyla eğitim kuramında, yüzeysel ve tek düze düşünsel eğitim programlarından farklı bir yöntem ifade edilmektedir. Bu kuramın temel amacı, bireylerin içindeki yaratıcı potansiyeli ortaya çıkarmaktır (Karayağmurlar ve Tan, 2003). Destekleyici yaklaşımlardan olan sanat-eğitim iki yönlü işleyen süreçler anlamına gelmektedir. Bu nedenle, sanat eğitiminin özgün ve özgürlükçü bir tutum sergileyen tavrının, eğitimde sanat yöntemlerinin kullanılması gerekliliğinin de doğmasına imkân sağlamadığı söylenebilmektedir. Varoluşsal aynılık içerisinde olan insan-eğitim-sanat, ilişkisel boyutta değerlendirildiğinde bütüncül bir algı

yaratmaktadır. Bu algı, tüm disiplinlerde verilen eğitim süreçlerinde doğrudan olumlu yönde bir etki yaratmaktadır.

Eğitimin Betimlenmesinde Kullanılan Sanatsal Yöntemler

Tarihin ilk evrelerinden ibaren insanoğlu hayatta kalabilmek için birçok temel bilgi ve becerileri edinmek durumunda kalmıştır. Doğayı ve çevreyi öğrenebilmek amacıyla pek çok deneyim kazanmıştır. Eğitimin ana unsurları olan öğrenme ve öğretme, hedeflenen davranışların kazandırılması için gereken bir süreçtir (Şişman, 2007: 9).

Yapılan araştırmalar sonucunda, Mezopotamya olarak bilinen bölgede M.Ö. 2500 yıllarına ait pek çok ders ve eğitimle ilgili tablet bulunmuştur. Yazıyı ilk bulan toplum olan Sümerlerden günümüze kalan kalıntılarda 'ummi' öğretmen anlamına gelmekteydi. Yapılan araştırmalara göre, başlangıçta okul ve tapınkların bir arada olduğu, daha sonradan ayrıldığını ifade eden bilgilere ulaşılmaktadır.

Görsel 1. Sümerlerde eğitimi betimleyen kil tabletler

[https://www.arkeotekno.com/pg_416_Sümerlerde eğitim ve öğretmenler](https://www.arkeotekno.com/pg_416_Sümerlerde_eğitim_ve_öğretmenler)

Modern dünyada eğitimin temel direklerinden olan okullar, yaklaşık olarak M.Ö. 3. binlerde Sümerlere dayanmaktadır. O dönemin eğitim kurumları hızla yayılmaya başlayarak toplum hayatının önemli bir parçasını oluşturmuştur. O dönemde tüm Sümer okullarında tek tip haline getirilen kitap okutulmuş ve böylece bütün Sümer dünyasında umumi eğitim geçerli olmuştur. Nitekim o zamandan günümüze kalan Sümer kil tabletleri de bu durumu doğrulamaktadır (Özgül, 2011: 404). Eğitim kavramının tarihinin ve geçmişteki gelişim süreçlerinin günümüze dek gelebilmesini sağlayan belgelerin, sanatsal malzemelerden oluşmasının da rastlantısal bir durum olmadığı söylenebilir. Tarihin en eski plastik malzemelerinden biri olarak kabul edilebilen kil, çeşitli konularda olduğu gibi eğitim konusunda da günümüze bilgi taşımaktadır.

Görsel 2. Trier yakınlarındaki Neumagen'de bulunan bir rölyef, üç disipullu bir öğretmen (MS 180-185)

<http://vroma.org/vromans/bmcmanus/rawson.html>

Görsel 3. Okuyan bir kızın bronz heykelciği, Hellenistik Dönem, M.S. 1. Yüzyıl.

<http://vroma.org/vromans/bmcmanus/rawson.html>

Hedeflenen sonuca ulaşabilmek amacıyla, çeşitli yöntemler uygulanarak gerçekleştirilen öğrenme ve öğretme süreci olan eğitim, insanlığın varoluş zamanına tarihlenmektedir. Eğitim, bireyde kendi deneyimlerinin yardımıyla yoluyla davranış değişikliği meydana getirme süreci şeklinde tanımlanmaktadır (Erden, 2015). Ömür boyu devam eden bir süreç olan eğitimin, çıkış ve hareket noktası ise, günlük hayattaki olağan durumlar, insana özgü tutum, davranış ve etkileşimler bütünü olarak ifade edilmektedir (Doğan, 2000)

İlkel çağlardan, modern çağlara doğru geçişte önemli rol oynayan eğitim olgusu, insanlığın başlangıcı ile zamansal benzerlikler taşımaktadır. Süreç içerisinde her uygarlık; kendine özgü bir eğitim anlayışı geliştirmiştir. Gelişimin temelini oluşturan her tür eğitim yaklaşımları pek çok eylem gibi, insan tarafından sistemleştirilmiş akıl yürütme, bakış açısı ve davranış oluşturma sürecini ifade etmektedir. İnsanın, içinde yaşadığı toplumun kültür ve değer yargılarına göre davranış, tutum ve yeteneklerinin şekillenmesi süreci eğitim olarak tanımlanmaktadır. Her dönemde ihtiyaçlar doğrultusunda çeşitli yaklaşım ve tekniklerin

uygulandığı eğitim sistemi, günümüzde uzmanlık alanlarına bağlı olarak tespit edilip, disiplinler arası bir yaklaşımla programlanmaktadır. İnsanoğlu, yaşanabilir bir çevre elde etme çabası ile yaşam seviyesini yükseltebilmektedir. Bu nedenle, gelişmişlik düzeyini yakalayabilmek, bilim ve teknoloji ışığıyla aydınlanan eğitim uygulamaları ile mümkün olacaktır.

Doğru gözlemlene ve algılayabilme, analitik düşünme becerisi kazanabilme, sorgulayarak yorumlayabilme kazanımları sağlayan eğitim, çeşitli yol ve yöntemlerle uygulanabilmektedir. Özellikle derinliğe sahip düşünebilme, çıkarım yapabilmeye ve analitik yaklaşımlar kazanabilmek adına eğitimde sanatsal yöntemlerin ve malzemelerin kullanımının oldukça etkili olacağı söylenebilir.

Sanat Eğitiminin Tarihçesi

İlk çağın en önemli felsefecilerinden olan ve kurumsal anlamda ilk akademik yapıyı kuran Platon'dur. Sokrates'in öğrencisi, Aristoteles'in ise öğretmeni olan Platon, felsefi düşüncelerin kurumsal bir şekilde yeni nesillere öğretilmesini sağlamıştır. Ayrıca Akademi olarak adlandırılan bu okul, tarihteki ilk üniversite olarak kabul edilmektedir (Taştan, 2017: 107-108).

Görsel 4. Atina akademilerinden kalıntılar

Avrupa'daki kurumların bugünkü anlamıyla gerçek akademi haline gelebilmesi 16 ve 17. yüzyıllarda gerçekleşmiştir. 16. yüzyılda akademilerin ilgi alanları birbirinden ayrılmaya başlayıp, bağımsız eğitim veren kültür kurumları ortaya çıkmıştır. Rönesans düşüncesinin de etkisi altında kalan bu yapılar daha kurumsal, sağlam ve süreklilik gerektiren yönetmeliklerle hizmet vermeye başlamışlardır.

16. yüzyılın sonlarına doğru kurulan Floransa'daki "Akademia della Crusca" ve 17. yüzyılda Roma'da kurulan "Akademia des Arcades", bu tür akademiler arasında yer almaktadır. Bu kurumlar resim ve heykel alanlarında sadece öğrenci yetiştirmekle kalmayıp aynı zamanda, birçok kuramsal bilgileri de vermeye amaçlamışlardır. Aynı dönemde Floransa ve Bologna'da, Caracci'ler ve Leonardo tarafından kurulan akademiler de bulunmaktadır. 17. yüzyılda Fransa'da, gerçek akademiklik anlayışının temelleri atılmış ve gelişmeye başlamıştır. Resim ve heykel dalında Fransa'daki ilk akademi, 1648'de "Kraliyet Akademisi" adıyla kurulmuş, yedi yıl sonra bu akademi, Fransa'da kendi alanında tek otorite haline gelmiştir. İlerleyen zamanlarda, 1772'de Belçika'da Krallık Akademisi, Londra'da ise, Ressam Joshua Reynolds öncülüğünde kurulan daha çok okul niteliğindeki Royal Academy of Arts (Kraliyet Sanat

Akademisi), 1768'e tarihlenmektedir.

Görsel 5. İspanya'da Kraliyet Akademisi

İspanya'daki bir başka Kraliyet Akademisi de (Real Academia Española), 18. yy'da özel akademilerin en eskisi olan "Academie Suisse", kurucusu İsviçreli bir model olduğu için İsviçre Akademisi olarak da adlandırılmaktadır. Ayrıca o dönemlerde Türk ressamlarının bir bölümüne de hocalık yapmış olan André Lhote ise, kendi adıyla anılan akademisinde yerli ve yabancı çok sayıda öğrenci yetiştirmiştir.

19. yüzyılın sonu ile 20. yüzyılın başında görülen teknolojik gelişmeler, sanat ve bilim alanlarını etkileyerek yenilikçi, gelişen bir estetik anlayışın hâkimiyetinin temellerini oluşturmaya başlamıştır (Lynthon, 1982: 10). 1919 ve 1933 yılları arasında Almanya'da 'geleceği kurmak' hayaliyle kurulan Bauhaus Okulu, estetik yaklaşımlardan ziyade, toplumsal ifadelerle yer veren bir anlayışa sahip olarak adından söz ettirmeye başlamıştır. Bir düşünce okulu olan Bauhaus; sanat, mimari ve tasarımdaki sorunlara yeni yaklaşımları savunmaktaydı (Gürcüm, Kartal, 2017: 1769). Bauhaus düşüncesinin temeli, güzel sanatlar ile uygulamalı sanatlar arasındaki farklılığı yok ederek, sanat ve zanaat kavramlarını ortak bir noktada birleştirmeye dayalıdır. "Yapı evi" olarak adlandırılan Bauhaus bir tür 'atölye-okul' anlayışıyla planlanmıştır. Ayrıca, bu okulda zanaatçıların ve sanatçıların eğitimde ve üretimde birlikte çalışmasını öngören bir sistem tasarlanmıştır. Bauhaus'un temel düşüncesi, sanatla zanaatı birleştirme ve disiplinleri arası işbirliğiyle tüm alanları bütünleştirme zorunluluğunu vurgulamasıdır (Bulat, 2014).

Günümüzde Bauhaus sanat eğitim ilkelerine dayanan pek çok sanat ve tasarım okulunun varlığından bahsedilebilir. Bauhaus okulunun ilk eğitimcilerinden olan Kandinsky ve Paul Klee gibi sanatçılar aynı zamanda bu okulun ve ekolün öncülerindendir. Buradan yola çıkarak tüm bu eğitimcilerin özellikle vurgulamayı amaçladıkları nokta, bireylerin, yaratıcı birer kişilik olarak kendilerini keşfedebilme becerisi kazanmaları olmuştur (Antmen, 2008: 127).

Görsel 6. Max Krehan tarafından verilen seramik kursu (Weimar, 1924)
<https://tr.pinterest.com/pin/157837161915910207/>

Görsel 7. Learning in the Bauhaus School

<https://uxplanet.org/learning-in-the-bauhaus-school-five-lessons-for-todays-designers-and-five-ways-the-web-still-is-64f2985ce811>

Yapılan araştırmalara göre, sanat eğitime ilişkin kuramsal çalışmaların 1900'lü yıllarda Paris'te başladığı, ulusal düzeyde ise, daha geç zamanlara tarihlendiği ifade edilebilir. Batı ülkelerinde eğitimdeki her yenilikçi hareket ülkemizde de gecikmiş olsa da etkisini gösterdiği söylenebilir (Karayağmurlar ve Tan, 2003: 66). Bu yenilikçilik adımları, Cumhuriyet Dönemi batılılaşma hareketleri ile birlikte sanat ve bilimin gelişmesi ivme kazanmıştır. Türk sanatının ilerlemesi, Batılı bir anlayış kazanması ve köklü bir evrimle geçirmesi, bireysel, toplumsal ve kültürel dönüşüm süreciyle gerçekleşmiştir (Çetin ve Avcı, 2010: 53). Yenilenme sürecinde sanat eğitiminin temelleri ile çağdaş sanat yaklaşımlarının gelişmesi adına önemli değişim ve adımlar atılarak, aynı zamanda eğitimde sanat uygulamalarının gündeme gelmesi söz konusu olmuştur. 19. y.y. sonlarında Osman Hamdi Bey yönetiminde açılan Sanayi-i Nefise'nin kurulmasıyla, kurumsal anlamda bir plastik sanatlar öğretiminin adımları atılmaya başlanmıştır (Tansuğ, 2008: 51). Zamanla eğitim öğretim programları gelişerek, sanatın varlığı daha devamlı ve yaygın bir hale gelerek, çeşitli disiplinlerde sanatsal yöntemlerle öğretme ve öğrenme yöntemleri geliştirilmiştir. Sanat eğitimindeki bu köklü yenilikler, sanat yolu ile eğitimin temellerini oluşturmaya başlamıştır. Özgür düşünce sahibi, özgüveni yüksek, girişimci ve dışavurumcu yaklaşımlar kazanan bireyler, toplumsal fayda sağlamaya yönelik girişimlerde de bulunmuşlardır.

Görsel 8. Sanayi-i Nefise Mektebi

<https://archives.saltresearch.org/handle/123456789/5679>

Bireysel farkındalığın oluşması ve kişisel keşifle kendini tanıyan bireylerin yeteneklerinin farkına varması, bu yönde bir eğitim alma yolunu izlemesi gerektiği söylenebilir. İster sanat olsun isterse farklı bir alan, sanatın eğitimle kesişmesi alılmayıcı açıdan kalıcı, sürekli ve devamlı bir süreç olmaktadır. Yapılan araştırmalar hem sanat yoluyla eğitim hem de sanat için eğitim; “Sanat Eğitimi Hareketi” içerisinde iki farklı yaklaşımı barındırdığını öne sürmektedir.

Günümüz Sanat Eğitimi ve Eğitimde Sanat İlişkilendirmesi

Günümüz sanat yaklaşımlarının birey ve toplumlarda; yardımlaşma ve paylaşım, işbirliği, sosyal iletişimin düzenlemesi, doğru kararlar verebilme, ifade gücünü geliştirme, bir işe başlayıp bitirme cesaretini kazanma, üretken olma gibi niteliklerin edinilmesi açısından önem taşıdığı söylenebilir (Artut, 2013: 121). İnsanlar çevrelerinde her an bir sanat ve tasarım ürününe rastlaması nedeniyle sanat, vazgeçilmez bir unsurdur (Alakuş, 2002: 15). Sanatsal nesneler ve tasarım ürünleri sürekli yeni bakış açıları kazandırarak olaylara karşı farklı yaklaşımlar geliştirmektedir. Sanata ve uygulamaya dayalı araştırma kavramları, ilkelere, uygulamalara ve yöntemlere göre karşılaştırılmaktadır. Görsel sanatlarda bulunan teorik, yapısal, yorumlayıcı ve eleştirel geleneklerin parçası olan şekiller, işlevler ve etkinlikler; yaratıcı, eleştirel, karmaşık hayal gücü ve zeka biçimlerine dayandırılmaktadır (Jhons, 2002).

Bilimsel ve deneysel araştırmaları 19. yüzyıla kadar uzanmakta olan görsel sanatlar eğitimine yönelik incelemeler; insanın gelişimine, evrimine, ipuçlarına yönelik araştırmalara dayanmaktadır. 1940’lar ve 1950’lerde bazı araştırmalar çeşitli sanat öğretimi yöntemlerini belirleme çalışmaları yapmışlardır. Eğitim sistemleri incelenirken, gelişim kuramında insanın düzenli evrelerde, basitten karmaşığa doğru ilerleme gösterdiğini varsaymaktadır (Özsoy, 2001: 52). Böylece, eğitimde sanatsal yöntem ve malzemeler kullanarak hedefe ulaşmada kalıcılık sağlanabilecektir.

Doğayı tanıyarak kişiliğin şekillendiren; biyolojik, sosyolojik ve kültürel bir canlı olan insan, sanat eğitiminin temelinde yer almaktadır. Zihinsel ve duysal kimliklere sahip olan insanın bilgisi, doğayı ve çevresel olayları gözleyerek gelişmektedir. Tüm dönemler boyunca bilim, tarih ve teknolojinin önemli bir bileşeni olan sanat, toplumların gelişmişlik seviyelerini

belirleyen önemli unsurlardan biridir. Çağa uyum sağlayabilen, güncel olayları takip edebilen bireylerin yetişmesi, ancak evrensel bir anlatım gücüne sahip olan sanat eğitimiyle mümkün olabileceği söylenebilir. Farklı toplumlar ve dönemlerde sanat, pek çok farklı anlam taşıyor olsa da, uygarlık tarihlerinin sanat tarihleri ile paralellik gösterdiği ifade edilebilir. Gelişmişlik düzeyi yüksek olan toplumlar sanatın üstlendiği görevlerin başında eğitim gelmektedir.

Eğitimde sanatsal yolların kullanılması; bilginin somut hale gelebilmesi, kalıcılığın süreklilik kazanması, yeniliklerin öğrenilmelerine imkan sağlanması, olay ve nesneleri duyarak, gözleyerek ve uygulayarak öğrenmelerini sağlayacak ortamların oluşturulması, öğrenmenin kalıcılığı açısından son derece önemlidir (Yılmaz ve Altinkurt, 2011: 962). Günümüzde koşullarında gelişen teknoloji ve değişen yaşam koşullarıyla, sanat eğitimi duyulan gereksinim çeşitli şekillerde ortaya çıkarken (Ayaydın ve Mercin, 2013: 143), eğitimde de sanatsal yöntemler ve malzemelere aynı derecede gereksinim duyulmaktadır. Sınırları aşmak, geleceğe yönelik adımlar atmak, yenilikçi ve üretken bakış açıları kazanmak, gelişmeye önemli katkılar sağlayacaktır (Özsoy,1996). Sanat eğitimle gelişim gösterirken, eğitim de sanatsal unsurlarla daha kalıcı ve sürdürülebilir hale gelebilecektir. Eğitim sistemlerinin ve öğretme yöntemlerinin son derece değiştiği günümüzde, görsel algılama da derinlik kazanmaktadır.

Günümüzde sanat eğitimi; teknik ve teknolojik gelişmelerle toplumun kültürel değişimine öncül olmak, modern çağın yenilenme sürecine ayak uydurmak ve küresel ritmi yakalayabilmenin yanı sıra, analitik düşünme pratiği ve eleştirel bakış açısı kazanma anlamı taşımaktadır. Sanat eğitimi, teorik ve uygulamalı tüm disiplinlerde yenilenmeye uygun biçimde programlanmaktadır. Bu alandaki öngörüler, hızla ilerleyen küresel düzenin içinde yer alabilmek için yeteneklerin geliştirilmesi gerekliliği yönündedir. Bu gelişim, sanatsal üretimlerin yanı sıra, insan hayatındaki diğer alanlar için de söz konusudur.

Güncel eğitim sistemlerinde, bazı bilgi ve becerilerin kazandırılmasından öte, bireyin bu edinimler ışığında, çeşitli sorgulamalarla farklı fikirler, ürünler, proje ve tasarımlar geliştirebilmesini de amaçlanmalıdır. Ayrıca yeteneklerinin ortaya çıkarabilmesini ve kazandığı tüm tutum ve davranışları, uygun zaman ve mekânlarda ifade edebilmesine katkı sağlayabilmektedir. Yaratıcılık kavramını anlayabilmek, dünyayı algılayabilmek ve yararlı alışkanlıklar kazanabilmek, sanat yoluyla sağlanabilmektedir (Yılmaz, 2011: 13). Araştırmalara göre, yaratıcı düşünme özellikle düşünsel yetkinlikler anlamına gelirken, yaratıcılık kavramı, hem düşünsel hem de performansa dayalı etkinlikleri akla getirmektedir (Çimşir, 2019: 286). Evrensel düzeyde coğrafi konum, iklim, sosyo-kültürel özelliklerin bireyler üzerinde en etkili unsurlar olduğu düşünüldüğünde eğitimin her kademesine fayda sağlayabilen çeşitli sanat eğitimi programları oluşturulmaktadır. Tüm sanat alanlarında farklı eğitim anlayışları esas alınarak, yaratıcılığın yerinde kullanımına olanak sağlanabilmektedir. Bireysel yeteneklerin doğru eğitim sistemleriyle şekillenmesi akademik açıdan verimli sonuçların oluşmasını sağlayacaktır.

Genel olarak yaşamın bir parçası olan sanat eğitimi; kurum içi veya kurum dışı sanatsal eğitimler şeklinde görülebilmektedir. İnsan, yaşadığı sürece içerisinde bulunduğu koşullara bağlı olarak yaşam boyu sanat eğitiminin bir parçası durumundadır. Günümüz koşullarında hayat boyu sanat eğitimi, eğitim kurumlarında verilen örgün eğitimin yanı sıra, galeriler, sergiler, müzeler, kitap, dergi gibi edebi eserler, akademik yayınlarla çeşitli görsel ve işitsel iletişim yollarıyla desteklenmelidir (Alakuş, 2002: 154). Genel anlamıyla, tüm sanat disiplinlerinin birbirleriyle olan etkileşimini, toplum, birey, sanat yapıtı, sanatçı, izleyici, kültür

ve eğitim boyunda ele alan kuramsal çalışmalara “Güzel Sanatlar Eğitimi” denilmektedir., Resim, heykel, mimarlık, seramik, grafik, uygulamalı sanatlar, endüstri tasarımı, sinema, fotoğraf, tekstil, v.b. alanlar, görsel sanatlar olarak ifade edilmektedir. Bu alanların tamamı okul öncesi denilen dönemden başlayıp, yüksek öğrenime kadar devam eden süreçteki tüm kuramsal sanat eğitimi, öğretimi ve öğrenimine ilişkin teorik ve uygulamalı çalışmalar, Görsel Sanatlar Eğitimi ya da Sanat Eğitimi şeklinde tanımlanmaktadır (Kırıçoğlu, 2002: 2). Sanat eğitiminin gereklilikleri ve faydaları, eğitimde sanat anlayışını da beraberinde getirerek çift yönlü bir gereklilik hali doğmaktadır.

Günümüzde görsel sanatların, eğitimin bütününi oluşturan tüm disiplin alanlarını hedefleyerek, eğitim-öğretimde sürekli yenilenen bir vizyona sahip olan bir öğrenme alanı olduğu bilinmektedir. Görsel sanatlar eğitimi, plastik sanatların eğitim ve öğretimi çatısı altında ele alınan bir eğitim anlayışına sahiptir. Görsel Sanatlar Eğitimi bireylere ve toplumlara; mantıksal, kavramsal, bilişsel kazanımlar sağlamaktadır. Ayrıca, bedensel etkinlikler ve duysal algılayış içinde bulunarak kişilere kendilerini ifade etmelerine olanak sağlayan çok yönlü bir yöntemdir (Artut, 2002: 186). Bu yöntem, bireylere çok boyutlu değerlendirme yapabilme niteliği kazandırmayı amaçlamaktadır. Sanat eğitimi sadece sanatçı yetiştirmek anlamına gelmeyen geniş bir perspektif taşımaktadır. Ayrıca, açık görüşlü, geçmişine sahip çıkan, geleceği de öngörebilen, ait olduğu topluma değer katan, duyarlılık sahibi bir nesil yetiştirdiği de ifade edilmektedir (Kaptanoğlu, 2016: 10). Kültürel farkındalığa sahip toplumların tüm disiplinler açısından ele alındığında ilerleme düzeylerindeki hız, göz ardı edilemeyecek boyuttur. Var olduğu topluma yarar sağlayan ve duyarlı bireyler yetiştirmenin eğitim öğretim planlamalarında yer alan diğer tüm disiplinlerin de genel amaçları arasında olduğu düşünüldüğünde, Görsel Sanatlar Eğitimi’nin rolünün oldukça büyük olduğu belirtilmektedir. Yapılan çalışmalarda eğitimin, bilim ve sanat işbirliğine dayandığı belirtilmektedir (Yolcu, 2009: 93). Bu nedenle sanat ile eğitim alanlarının arasındaki bilimsel bağın, bilgiyi ve öğrenmeyi pekiştirici bir güce sahip olduğu söylenebilir.

Sanatla bilimin birleştiği alanın, Güzel Sanatlar Eğitimi ve Öğretimi olduğu ifade edilmektedir. İki farklı olgu olarak, sanat ile bilimin birleştikleri çeşitli alanlar bulunmaktadır. Ancak bunlardan en etkili olanı sanat eğitimi ve öğretimi alanıdır. Bu kuramsal yaklaşımları destekleyen güzel sanatlar eğitimi ve öğretimine yönelik uluslar arası düzeyde birçok bilimsel araştırmalardan elde edilen bulgular, yeni düşünceler ve yöntemler yayımlanmaktadır.(Özsoy, 2001: 51). Yetenek, yatkınlık ve ilgi alanlarındaki gelişim sanat eğitimiyle farkındalık oluşturabilir.

Sanat eğitimi; bireylere estetik algılama yeteneği kazandırma konusunda fayda sağlamayı amaçlarken, aynı zamanda yenilikçi düşünme, duysal hassasiyet, her tür algı unsurlarında doğru bir yönlendirmeyi de beraberinde getirmektedir. Çeşitli sanatsal yöntemlerle verilen eğitim, sanatçı yetiştirmenin yanında, topluma kazandırılacak her bireyi yaratıcılığa yöneltmektedir. Bilişsel ve duysal eğitim gereksinimlerine cevap vermeye fayda sağlamak, sanat eğitiminin esas hedefleri arasında yer almaktadır. Sanat ve eğitimin ortak amaçları, aynı hedefe doğru yol almalarını öngörmektedir. Hem sanat eğitimi hem de eğitimde sanat yolu, insan hayatının her döneminde gerekli ve önemli bir noktada yer almaktadır. Ayrıca estetik yaklaşıma sahip düşünsel ve bilinçsel yatkınlığı programlamak için, bireylere yaratıcı güç kazandırmak ve mevcut potansiyellerini düzenlemek gerekmektedir.

Sanat eğitimi ve eğitimin her alanında sanatsal yöntemlerin kullanılması, doğru gözlem yapabilme yoluyla yaratıcı tasarımları ve özgün kişisel yaklaşımları destekleyerek pratik düşünceyi geliştirmektedir. Ayrıca, olayları ve nesneleri olmadan da zihinde canlandırabilme yeteneğini güçlendirmektedir. Hayal gücünün yaratıcı ve yenilikçi yollarla gerçeğe dönüşmesi bireylerin el becerisini geliştirerek sentez yapmasına yardımcı olabilecek bir izlemdir. Yaratıcı düşünme ise, sınırları olmayan bir ortamda gelişim gösterebilmektedir. Sanatın yapısı gereği, özgür bir çevrede ve en uygun ortamda sanat eğitimi ve sanat yoluyla eğitim harekete geçmektedir (Ülger, 2015: 142). Okuma, izleme, dinleme, sanatla ilgilenme, duyguları ve duyarlılığı harekete geçirmektedir. Sanat eğitimi ve eğitimde sanatsal yöntemler bireylerde üretkenlik, bilgisel ve duyuşsal açılardan düşünsel algıları açık tutmakta önemli bir rol oynamaktadır. Betimleme, canlandırabilme, fikirleri çeşitli araçlarla ve malzemelerle aktarabilmek, sanat ve bilim alanlarında hizmet veren bireylerin akademik başarılarına fayda sağladığı belirtilmektedir. Sanat eğitimi, hayal gücüne ivme kazandırarak, yaratıcı çabayı yönlendirmektedir.

SONUÇ

İnsanların, çeşitli durumlar karşısında düşünmeleri, sorunları çözebilmeleri ve sorulara yanıt bulabilmeleri için imkân sağlayacak becerileri kazanmaları, analitik düşünebilmeyi gerektirmektedir. Bireysel ve toplumsal bir dönüşüm olan sanat, tarihten bugüne insan deneyimlemelerinin vazgeçilmez bir sürecidir. Eğitimin her kademesinde kullanılacak olan sanat yöntem ve malzemeleri ile uzun soluklu ve güçlü bir sanat eğitiminin, yaratıcı ve yenilikçi yaklaşımlara dayalı eğilimler geliştirmenin odak noktası olduğu söylenebilir. Dünyayı doğal ayrıcalıklarıyla ve sanatsal bir mercekten keşfeden insan, inançları, duygu ve düşünceleriyle bakış açılarını ifade edebilmede yardımcı olmaktadır. Günümüzde hızla gelişen yenilikçi ve yaratıcı sürece ayak uydurmak, iletişim sürekliliğini koruyabilmek amacıyla tüm disiplinleri, özellikle de sanat ve eğitim ilişkisini sağlamak gerekmektedir. Bu ilişki, değişen dünyada hayati önem taşıyan düşünme ve problem çözme becerileri kazanmada teşvik edici rol oynamaktadır. Dünyada çeşitli sanat eğitim sistemlerindeki içerikler, her düzeyinde sanat eğitiminin güçlü mevcudiyetini yansıtmaktadır (Mahgoub, 2005: 102). Bununla birlikte eğitim ve akademik verimlilikte sanatsal yolların da varlığı yadsınamayacak kadar önemli bir rol oynamaktadır.

Kaliteli eğitime ulaşmak için anahtar faktör, duyuşsal gelişimi ve bilişsel başarıyı destekleyen kaliteli sanat eğitimiyle doğru orantılıdır (Wagner, 2006). Sanatla toplum arasında bir köprü oluşturan topluma sanata bakmayı, onu görmeyi, özümsemeyi, sahip çıkmayı öğreten sanat eğitimi ve eğitimde sanatın önemi, güncel eğitim anlayışının öncül yaklaşımları arasında yer almaktadır (Bulut, 2014: 127).

KAYNAKÇA

- Alakuş, A. O. (2002). *İlköğretim Okulları 6. Sınıf Resim-iş Dersi Öğretim Programındaki Grafik Tasarımı Konularının Çok Alanlı Sanat Eğitimi Yöntemiyle ve Bu Yönteme Uygun Düzenlenmiş Ortamda Uygulanması*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.
- Antmen, A. (2008). *Yüzyıl Batı Sanatında Akımlar*. Sel Yayınları.
- Artut, K. (2013). *Sanat Eğitimi Kuramları ve Yöntemleri*. Anı Yayıncılık.
- Ayaydın, A., & Mercin, L. (Eds.). (2013). *Görsel Sanatlar Eğitiminde Uygulamalar*. Pegem Akademi.

- Bulat, S., Bulat, M., & Aydın, B. (2014). Bauhause Tasarım Okulu. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 18(1), 105-120.
- Bulut, İ. (2014). 21. yüzyılda yeni teknolojilerin yarattığı sanat anlayışları ve görsel sanatlar öğretmeni yetiştiren kurumların eğitim programlarındaki yeri. *Eğitim Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 117-132.
- Çetin, Y. & Avcı, M. A. (2010). “Çağdaşlaşma Sürecinde Sanayi-i Nefise Mektebi’nin Kuruluşu ve Asker Ressamların Bu Okuldaki Eğitim Faaliyetleri Üzerine Bir Değerlendirme. *Güzel Sanatlar Enstitüsü Dergisi*, (25), 51-66.
- Çimşir, S. (2019). Temel Eğitimde Yaratıcı Düşünme Becerisinin Kazandırılmasının Önemi. *Sınırsız Eğitim ve Araştırma Dergisi* Cilt 4, Sayı 3, 283 – 299.
- Doğan, İ. (2000). *Sosyolojî: Kavram ve Sorunlar*. Sistem yayıncılık.
- Erden, M. (2015). *Eğitim Bilimine Giriş*. Arkadaş Yayınları.
- Gürcüm, B. H. Kartal, S. (2017), “Bauhaus ile Tasarıma Dönüşen Zanaat”, *İdil* 6.34, 1767-1798.
- Jones, C. (2002). Education Through Art, ISEA (The International Society for Education Through Art.) *Uluslararası Sanat Yoluyla Eğitim Derneği Gazetesi*
- Karayağmurlar, B. ve Tan, C. A. (2003). Sanat Yoluyla Eğitim Kuramının Eğitim Üzerindeki Etkileri. *Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, (8).
- Lynton, N. (1982). *Modern Sanatın Öyküsü*. Remzi Kitabevi.
- Özgül, O. (2011). Sümer Sosyal Hayatında Eğitimin Yeri ve Önemi, *Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 4(2), 401-414.
- Özsoy, V. (2001). Güzel sanatlar (resim-iş) eğitiminde bilimsel araştırmalar. *Eğitim ve Bilim*, 26(121).
- Şişman, M. (2007). *Eğitim Bilimine Giriş*. Pegem A Yayıncılık.
- Tansuğ, S. (2008). *Çağdaş Türk Sanatı*, İstanbul.
- Taştan, C. (2017). *İlkçağ Felsefesi*. Anadolu Üniversitesi Basımevi.
- Ülger, K. (2015). Sanat eğitiminin düşünme becerileri üzerine etkisi. *Milli Eğitim Dergisi*, 45(206), 135-147.
- Yılmaz, K., & Altinkurt, Y. (2011). Öğretmen Adaylarının Türk Eğitim Sisteminin Sorunlarına İlişkin Görüşleri. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 8(1), 942-973.
- Görsel 1. https://www.arkeotekno.com/pg_416_Sümerlerde_eğitim_ve_öğretmenler
- Görsel 2. <http://vroma.org/vromans/bmcmanus/rawson.html>
- Görsel 3. <http://vroma.org/vromans/bmcmanus/rawson.html>
- Görsel 6. <https://tr.pinterest.com/pin/157837161915910207/>
- Görsel 7. <https://uxplanet.org/learning-in-the-bauhaus-school-five-lessons-for-todays-designers-and-five-ways-the-web-still-is-64f2985ce811>
- Görsel 8. <https://archives.saltresearch.org/handle/123456789/5679>